

Äntligen hemma?

Kvinnliga forskares skapande av kön och tillhörighet i akademien genom kläder

GUNILLA CARSTENSEN är fil.dr i sociologi vid Centrum för genusvetenskap vid Uppsala universitet. Hon disputerade 2005 på avhandlingen *Sexuella trakasserier finns nog i en annan värld. Konstruktioner av ett (o)giltigt problem i akademien. Hennes forskningsområden omfattar akademien, kön, sexualitet och sexuella trakasserier. Hon har också intresserat sig för könsmedveten pedagogik genom bland annat utbildning och handledning av universitetslärare. Tillsammans med Fredrik Bondestam har hon också skrivit *Från sexuella trakasserier till könskränkande processer. Om kön, utsatthet och normalitetens våld* (2004).*

hur skapas "hemma" och tillhörighet i en organisation som under århundraden har byggts upp och formats genom att utesluta vissa grupper av människor på grunder som exempelvis att de har "fel" kön? Akademien har ju en lång historia av att utestänga kvinnor, vilket under lika lång tid betraktades som legitimt med hänvisning till en naturlig biologisk och förgivettagen könsskillnad. Man menade att kvinnor inte var lämpade för intellektuell verksamhet, med argument som t.ex. att detta skulle skada kvinnans reproduktiva förmåga.¹ Trots detta har det i historien funnits kvinnor som har forskat men endast under vissa förutsättningar, som t.ex. att tillhöra "rätt" samhällsklass. I de allra flesta fall har dock dessa kvinnor arbetat i skymundan och inte vunnit ett officiellt erkännande för sina vetenskapliga bedrifter och meriter.² Det kan förklara varför vi inte känner till fler kvinnor från historien som har ägnat sig åt forskning och vetenskap. Det saknas också kunskap om kvinnors strategier mot det motstånd som mötte dem och om deras aktiva agerande för att skapa sig en fullvärdig plats i akademiska rum.³ Vad som ska räknas som vetenskap och *vem* som ska producera den är med andra ord någonting som är under ständig förhandling. Det gäller också föreställningar om forskarrollen och – inte minst – handlar det om tolkningar av kön; dessa förhandlingar sker i spänningen mellan mer stabila och flexibla tolkningsramar över vad det betyder att vara kvinna och att vara man i olika tidsperioder och på olika arenor.⁴

Det är dessa processer som har skapat och som fortfarande skapar möjligheter för kvinnor att inta det veten-

skapliga rummet, och för den delen andra samhällsarenor.⁵

På samma gång som samhället i dag ställer krav på att akademien förändras sig i enlighet med den övriga arbetsmarknaden, exempelvis vad gäller jämställdhet, diskriminering och arbetsmiljö, präglas organisationen än i dag av sina medeltida anor som också följer en specifik könsordning. Etnologen Billy Ehn skriver t.ex.: "Högtidliga ceremonier som doktorspromoveringar och professorsinstallationer dramatiserar en hierarkisk och manligt dominerad kultur".⁶ I dag är andelen kvinnor på grundutbildningsnivå högre än andelen män, likaså är det möjligt att se tendenser till att andelen kvinnor generellt sett ökar på forskarutbildningsnivå. Där emot domineras fortfarande de mer prestigefyllda tjänsterna (vilka också är så kallade fasta tjänster) av män.⁷

Med tanke på att kvinnor är förhållandevis "nya" som forskare i akademien, särskilt i betydelsen formellt erkända sådana, vill jag se närmare på *hur tillhörighet skapas i relation till föreställningar om kön, sexualitet och forskarposition*. I den här artikeln kommer jag att utgå från det intervjumaterial som ligger till grund för min avhandling, där jag intervjuade kvinnor i doktorandpositionen.⁸ Ett tema i dessa intervjuer var hur kvinnorna tänkte kring kläder och vilken symbolik som uttrycktes genom kläder. I den här artikeln kommer jag att se närmare på vilken könsymbolik som tillskrivs kläder och hur denna symbolik skapar och är skapande för betydelsen av kön, sexualitet och forskarroll.⁹ Frågor som driver följande resonemang framåt är bland annat: Hur göra sig "hemma" i forskarrollen? Vilka symboler blir viktiga att använda och vilka tar man avstånd från? Hur gestaltas tillhörighet i några kvinnliga doktoranders berättelser

om hur de tänker kring kläder och val av kläder i olika akademiska sammanhang?¹⁰

DISTINKTIONEN MELLAN SERIOSITET OCH FEMININITET

Kläder tycks vara någonting som intar en viktig plats för hur de kvinnliga doktoranderna lever den akademiska tillvaron. Valet av kläder är någonting man lägger vikt vid och någonting som kräver övervägningar och avvägningar. Vilka kläder som "passar" och är "rätt" för vilka sammanhang tycks vara en vetenskap informanterna är väl bekanta med; de förhåller sig till en så kallad "ryggmärgskunskap" om vilka symboler och attribut som ska tas i bruk för att iscensätta sig på ett för dem normativt korrekt sätt.

En aspekt som framhävs är vikten av att presentera sig som en seriös och trovärdig forskare. Det sker genom att balansera och kombinera symboler och attribut på ett sådant sätt som överensstämmer med bilden av Forskaren. Här framträder samtidigt en snårig problematik, då de symboler som kommer i fråga har könade innebörder, det vill säga har med kön och makt att göra. Balansakten handlar om att ta i bruk *å ena sidan* symboler länkade till femininitet, *å andra sidan* symboler som associeras till maskulinitet. Som ett exempel på hur denna balansakt kommer till uttryck i intervjuerna citeras här ett avsnitt:

Emma: Det kan vara det där att man kanske har -, jag menar, jag har ingenting emot tights tröjor och så där. Jag skulle inte ha -, jag har faktiskt haft undervisning i tight tröja också. Det beror ju på hur den ser ut. Men om det är uringat upptill, om det är väldigt uringat upptill så vill man nog att det ska vara lång kjol.

Om det är kort kjol så ska det inte vara lika uringat. Men så känner jag vad jag än ska göra. Att markera lite grann eller att man har kjol på sig, att man sminkar sig, att man... Ja, att om man har kavaj på sig, att man kanske gärna har nån tröja som är lite tight eller uringad under, för att då har man markerat... Man kanske inbillar sig att man har markerat båda delarna, både nåt feminint och nåt seriöst (skratt).

Gunilla: Står kavajen för det seriösa?

Emma: Ja, det är intressant. Jag har inte tänkt på det så men det är det ju faktiskt. Att ha en tight tröja så att bröstet syns, det är inte seriöst. Tror du Dolly Parton skulle kunna göra karriär på universitetet? (skratt)

Visserligen kan Emma ha såväl korta kjolar som tighta tröjor men detta måste uppvägas av någonting som signalerar "seriositet", vilket här representeras av att bära kavaj. Att exempelvis visa bröstet är inte seriöst, det faller utanför en korrekt professionell presentation. Den närmast retoriska frågan om den amerikanska countrysångerskan Dolly Partons möjligheter till en akademisk karriär antyder att informanten förhåller sig till vissa gränser för vilka feminina symboler som kan tas i bruk när forskarrollen ska iscensättas. Eller annorlunda uttryckt: en viss typ av kvinnlighet tycks inte sammanfalla med bilden av hur en seriös forskare ser ut, på samma gång som det alltså är viktigt att "markera båda delarna", det vill säga *såväl* något seriöst *som* något feminint.

Distinktionen mellan något seriöst och något feminint är intressant och viktigt för förståelsen av köns- och forskarskapande processer.¹¹ Det seriösa (här symboliserat av tecknet "kavaj") implicerar maskulinitet men omnämns i könsneutrala ordalag (*utan* explicita kopplingar till kön), medan det icke-seriösa blir feminint, kvinnligt och *med* explicita kopplingar till kön. Det som händer är att det skapas ett hänvis-

ningssammanhang mellan professionalitet/forskarrollen *och* maskulinitet. En ordning som samtidigt kommer att *överordnas* symboler som förknippas med femininitet. Det sker en rangordning mellan å ena sidan symboler som knyts till forskarrollen och å andra sidan symboler som knyts till femininitet. Forskarsymbolerna, som alltså länkas till en viss typ av maskulinitet, blir normerande för den forskare man vill iscensätta sig som.

Forskaridealet konstrueras utifrån egenskaper som associeras till maskulinitet. Lundgren och Eriksen skriver att: "*Vitenskaplighet och maskulinitet följer hvarandre*. Som motstycker er oppfatningen av kvinnlighet typisk ensbetydande med *mangel på vitenskaplighet*".¹² Det betyder exempelvis att ett visst beteende tolkas på olika sätt beroende på om det är en kvinnas eller en mans handlande det handlar om. En kvinna som bjuder upp ett antal män under en personalfest riskerar att bli definierad som "lätt på foten" och därmed aktualiseras kön som tolkningsram. Medan en man som betar sig på ett liknande sätt inte löper risken att bli ifrågasatt på samma sätt, snarare kan hans maskulinitet komma att bekräftas.¹³ Denna form av maskulinitetskonstituering tolkas dock inte som "sexuell" eller som kopplad till kön.

UNDERVISNINGSSITUATIONEN

– EN ARENA FÖR ISCENSÄTTANDE AV
DISTANS OCH ÖVERORDNING

De symboler och karaktäristika som knyts till forskaridealet blir särskilt framträdande när de intervjuade kvinnorna berättar om hur de tänker kring kläder inför *undervisningssituationen*. Det är en situation där det handlar om att iscensätta

professionalitet på vad som kan betraktas som en utåtriktad "frontstage"-arena i akademien.¹⁴ När det gäller undervisning poängterar informanterna att de tycker det är viktigt att se "korrekt", "proper" och "strikt" ut – karaktäristika som enligt dem gör att "då ser man mer professionell ut" och "man behöver inte börja med att övertyga om att man är professionell".

För att lyckas iscensätta den här bilden av hur en trovärdig och därmed också hemmahörande forskare är, tillskriver informanterna ålder betydelse. En informant berättar vilket intryck hon vill ge i en undervisningssituation:

Edith: Jag vill se vuxen ut, man ska se ut som läraren. Jag får jämt höra att jag ser så himla ung ut. Jag vet att jag ser ung ut och jag vill inte se yngre ut än nödvändigt inför 22-åriga studenter. Jag vill att de ska känna att 'Det här är vår lärare, nu ska vi sitta still, sitta tysta och lyssna, nu ska vi respektera det'.

En annan informant berättar att hon alltid väljer glasögon i stället för linser när hon ska undervisa. "Jag känner mig mer seriös med glasögon" berättar hon, vilket har att göra med att hon vill "att [studenterna] ska höra på vad jag säger och sen tror jag också, jag inbillar mig att jag ser äldre ut med glasögon. Det är en annan dimension i det hela också. Jag tror att de lyssnar mer då".

Håret är ett annat tecken som används i skapandet och iscensättandet av auktoritet. En informant berättar att när hon undervisar ser hon alltid till att hon har håret bakåtkammat eftersom det ger ett "striktare" intryck. Tidigare hade hon dessutom lockigt hår vilket, enligt henne, gjorde det ännu viktigare att se till att hon gav ett seriöst intryck.

Det som informanterna talar om som betydelsen av att framhäva vissa ålders-tecken för att signalera seriositet tolkar jag

som om det handlar om att skapa och göra sig trovärdig i rollen som auktoritet. Detta auktoritetsskapande är samtidigt möjligt att tolka som ett sätt *att iscensätta distans och överordning*.

När anspråk görs på forskarpositionen görs samtidigt anspråk på överordning och det blir viktigt att iscensätta sådana beteenden och tecken som just signalerar överordning, *samtidigt som det blir viktigt att markera avstånd från tecken och beteenden som signalerar underordning och – kvinnlighet*. I en hierarki måste alla underordna sig, skriver Karin Widerberg, men "kvinnerna må dessuten underordna sig på en speciell måte, nämligen *som kvinnor*".¹⁵ En kvinnlig arbetstagare, fortsätter Widerberg, skrivs in i en tolkningsram där hon förväntas iscensätta vissa "kvinnlighetskvalifikationer", som att vara inriktad mot andra, att assistera och se till att verksamheten hålls igång. Det handlar också om hur själva arbetet ska utföras där kvinnor förväntas visa omsorgsmässig tillgänglighet. Enligt Widerberg utgör dessa förväntningar på kvinnlig tillgänglighet en ständigt närvarande tolkningsram – oavsett vilket arbete en kvinna utför. Att underordna sig män blir i sig själv ett uttryck för kvinnlighet, skriver hon.¹⁶

Eva Lundgren och Ann Kroon talar om den symboliska kroppen för att på så sätt skapa en förståelse av kroppen som dynamisk och föränderlig.¹⁷ Författarna problematiserar tanken om "hela" kvinnor och män, hos vilka det inre (könsidentitet) och det yttre (kropp) förväntas överensstämma. Lundgren och Kroon menar vidare att det är inte möjligt att skilja tecken från de symboler som tecknen är bärare av. Så representerar ett kropps-tecken som skägg exempelvis något mer än "bara sig självt" – det är ett tecken på "man". Ett viktigt trovärdighetskrav för

att kunna passera som "äkta" kvinna är att kvinnokroppen inte får likna manskroppen, vad som benämns som "korrespondensens logik". Det betyder att vi förväntar oss att det ska finnas en överensstämmelse mellan en inre könsidentitet och en yttre kropp:

Kroppens symboliska representation tycks vara viktig som "bevis" på en inre äkthet. Den symboliska kroppen signalerar inte bara könstillhörighet, utan också inre (köns)identitet: "manliga" tecken på kvinnokroppen kan leda till tvivel på den inre äktheten. Den yttre framtoningen är således viktig för att tvivel inte skall väckas om könsidentitetens autenticitet; kroppen måste vittna om att den framförs av "äkta" kvinnor och män.¹⁸

I det här ljuset framstår balansakten som kommer till uttryck i intervjumaterialet mellan "seriösa" och kvinnlighetskonnoterade symboler som ett sätt att hantera motstridiga krav mellan forskarrollen och "äkta" kvinnlighet. För att bli uppfattad som en trovärdig (seriös) forskare blir attribut som symboliserar maskulinitet betydelsefulla i iscensättandet av "jag är en riktig forskare". Dock kan detta innebära att kvinnor uppfattas som alltför maskuliniserade, vilket gör att attribut och tecken som symboliserar kvinnlighet, t.ex. urringad och/eller tight tröja, kort kjol, blir viktiga för ett trovärdigt iscensättande av "jag är en äkta kvinna".

"NU KANSKE JAG SÄNDER LITE FEL SIGNALER" – DISTINKTIONEN MELLAN SERIOSITET OCH SEXUALITET

Jag har frågat de intervjuade kvinnorna om hur de tänker kring valet av kläder inför festsituationer i akademien. Om det i undervisningssituationen handlar om att iscensätta seriositet, auktoritet och professionalism genom att dels ta i bruk en pass-

lig blandning mellan forskarkonnoterade och kvinnlighetskonnoterade symboler, genom att markera avstånd till symboler som förknippas med kvinnlighet, kommer det att på festen handla om att förhålla sig till symboler som har med heterosexualitet att göra. Till fest tycks det vara viktigt markera avstånd från symboler som förknippas med en negativ kvinnlighet. En informant svarar så här på frågan hur hon tänker kring kläder inför fester:

Lena: På fester försöker man väl klä sig lite fint så där, men det får inte vara för mycket [...] Om jag skulle komma i något sånt där oerhört urringat [...] urringat fram eller bak, vilket som alltså, det skulle kanske kännas som 'Nu sänder jag lite fel signaler' som det heter [...] Det ska vara lite städat så där.

I en intervju med en annan informant säger hon att "urringade" kläder skulle kunna uppfattas av kollegerna som om "man vill något med det" och vidare att det skulle kunna tolkas som "något bimboartat". Marianne C. Brantsæter formulerar ett perspektiv på hur kön och heterosexualitet konstrueras genom att urskilja vissa grundläggande förväntningar om kvinnlig tillgänglighet (sexuellt och omsorgsmässigt). Dessa krav på tillgänglighet formas, menar hon, utifrån *kravet att vara heterosexuellt attraktivt för mäns blickar utan att verka vulgär*.¹⁹

När det handlar om festarenan i akademien tycks det som om de intervjuade kvinnorna i mitt material förhåller sig till förväntningar på kvinnlig tillgänglighet. Ett centralt projekt är att vara uppmärksam på att inte framstå som alltför "lös-släppt". Det är med andra ord viktigt, enligt informanterna, att på festen inte ta i bruk sådana symboler som kopplas ihop med bilden av att vara sexuellt utmanande. En variation på detta tema kommer till uttryck i intervjun med Jonna:

Jonna: På fester försöker jag göra sånt jag annars inte gör, sminkar mig, sprayar håret, och just en sån sak, det var första gången som jag hade en uringad klänning på mig förra julfesten. Det känns lite roligt att visa upp nånting av sig själv som man annars inte visar upp. Samtidigt så är jag på festen, jag menar, min pojkvän är med, min sambo sen många år, så det känns inte som att jag, jag känner mig inte-, det känns inte farligt att sätta på sig nånting som är mycket mer avslöjande och sexigt än det som jag brukar ha på mig.

Gunilla: Hur då farligt?

Jonna: Ja, att det skulle uppfattas som att jag är ute efter en karl, eller att jag är ute efter en flirt eller nånting. Det känns som att då kan jag göra mig snygg och njuta av det litegrann.

Gunilla: Fick du andra reaktioner tidigare än vad du får nu när alla vet att du är sambo?

Jonna: Ja, det var ju folk som visade sitt intresse, det var det. Men det kändes inte farligt, det ska jag inte säga. Det kanske var ett för starkt ord också. Men just att jag känner att jag inte blir missförstådd så att säga. Den faran känner jag inte. Och jag kan dansa med andra män och ha väldigt roligt utan att jag känner att jag måste *passa* mig.

Det jag vill lyfta fram ur citatet ovan är att Jonna beskriver festsituationen som ett tillfälle att ta ut svängarna och använda symboler som hon i andra sammanhang i akademien inte använder sig av. På det viset ger hon uttryck för att den akademiska festen också kan vara en arena för att utmana gränser för kön, där symboler och tecken kan användas som expanderar ett annars relativt begränsat handlingsutrymme för kvinnor. På samma gång framstår det som om pojkvännens närvaro får betydelse för formen på detta utrymme, och för vilka tolkningsramar som kan komma att aktualiseras. Med pojkvännen vid sin sida upplever Jonna att hon kan "njuta lite grann" och "ha väldigt roligt". På det viset ges hans närvaro en betydelse

av att vara skölden som motar en eventuell stämpel som "dålig kvinna" i grind.

Talet om pojkvännen och den betydelse hans närvaro ges blir begriplig i ljuset av en kulturellt institutionaliserad heterosexuallitet²⁰, där en heterosexuell parrelation utgör normen. Den institutionaliserade heterosexualliteten, som konstituerar manlig överordning och kvinnlig underordning, är även närvarande i akademien och formar dess strukturer. En fråga som här infinner sig är vilken betydelse heterosexuella allianser har för forskarpositioneringen? Vad spelar heterosexuella parrelationer för roll i exempelvis hur sociala och professionella relationer knyts och bryts i en akademisk kontext?²¹

NÅGON FÖRÄNDRING I SIKTE?

Utifrån analysen och resonemanget i denna artikel är det genom att "mixa rätt", komponera och kombinera symboler (kläder och andra karaktäristika) som skapandet av tillhörighet till den akademiska forskarkontexten och till själva forskarrollen sker. Forskaridealet tecknas och framställs med hjälp av symboler som saknar explicita kopplingar till kön, men vilka konnoterar en viss maskulinitetskonstruktion. Exempelvis omnämns "kavajen" som ett tecken som förknippas med iscensättande av seriositet och professionalism. I synnerhet i situationer som är formade utifrån en tydlig maktstruktur, som exempelvis undervisningssituationen, poängteras betydelsen av att signalera seriositet genom att ta i bruk tecken som hänvisar till distans och överordning (glasögon, bakåtkammat hår). Tecken som konnoterar kvinnlighet ska visserligen finnas där på "den undervisande kroppen" men måste anpassas och justeras

till det professionella – strikta, propra – intryck man vill förmedla.

Festarenan i akademien tycks aktualisera en något annan problematik. Här verkar det inte vara bilden av den seriösa forskaren som signalerar ”kunskap och visdom” som är viktig att framställa, utan till fest tycks uppmärksamheten snarare komma att handla om att presentera sig på ett sätt som inte väcker tolkningsramar om kvinnor såsom varande sexuellt utmanande. Festen förefaller vara en situation som visserligen kräver ett iscensättande av kvinnlig tillgänglighet men där det handlar om att navigera rätt mellan polerna av ”negativ” och ”positiv” kvinnlighet.

Akademins professionella ordning formuleras utifrån antaganden om att kön och sexualitet är irrelevant, samtidigt som exempelvis betydelsen av kläder vittnar om att föreställningar om kön och sexualitet är synnerligen närvarande i forskarskapandet. Forskaridealet uppfattas som självklart och bra medan symboler och tecken som länkas till kvinnlighet formuleras i problematiska ordalag. Det givna ”könsneutrala” forskaridealet kontrasteras explicit mot föreställningar om kvinnlighet men på en mer nerbäddad nivå konnoterar forskaridealet till manlighet. Genom denna kontrastering görs forskaridealet ”könsneutralt” medan kvinnlighet blir *könet*.

Därutöver sker forskarskapandet genom att ta i bruk sådana symboler och tecken som associeras till kulturella föreställningar om vad det innebär att vara en individ; en forskare bör vara autonom, självständig och oberoende. Medan kategorin ”kvinna” och ”kvinnlighet” konstrueras *utan* sådana konnotationer och betydelser. På en kulturell och strukturell nivå tenderar kvinnor att skrivas in i och tolkas utifrån ett homogeniserande av

kvinnor som grupp *där likhet mellan kvinnor fokuseras* på bekostnad av variationer och skillnader. Den problematik jag lyfter fram i den här artikeln är möjlig att se i detta ljus, nämligen att den könssymbolik som kommer till uttryck i berättelserna om kläder vittnar om konkurrerande normuppsättningar mellan å ena sidan normer för forskaren och å andra sidan normer för kvinnlighet. Men frågan är, finns här också fröet till förändring av en könsordning som bygger på manlig överordning och kvinnlig underordning?

Jorid Hovden analyserar könsvillkor och könssymbolik inom toppidrotten.²² Hovden betraktar toppidrotten som en arena som rymmer både stabilitet och förändring genom förekomst av stark kontroll av till exempel både doping- och könstester, samtidigt som idrotten handlar om att överskrida gränser för prestation och hela tiden nå bättre resultat. Som ett exempel på hur könsgränser kan utmanas lyfter Hovden fram den amerikanska sprinterdrottningen Flo-Jo. När hon sprang nästan lika fort som manliga löpare gjorde hon detta med dekorerade naglar, utsläppt hår, och i dräkter som mer såg ut som baddräkter än de ordinära sprinterdräkterna. Enligt Hovden överexponerade Flo-Jo sina feminina och heterosexuella attribut, i kontrast till tidigare kvinnor inom friidrotten som brukade beskrivas i termer av att de maskuliniserade sig. Men med Flo-Jo skapades balans igen, hävdar Hovden, men inte genom att utveckla mindre muskler utan genom att ta i bruk traditionella feminina och heterosexuella symboler på ett sätt som många benämnde som manipulering. Hovden menar att denna akt av compensation eller neutralisering innebar att kvinnliga toppidrottare återigen var attraktiva för ”den manliga blicken”. Finns det

några Flo-Jos i akademien, undrar Hovden i slutet av sin artikel, en fråga som jag uppfattar rymmer en förhoppning att så är fallet, eftersom Flo-Jo samtidigt kom att representera en förändring av hegemoniska föreställningar om kön.

Det är möjligt att uppfatta de symboliska betydelse som tillskrivs kläder i skapandet av tillhörighet i akademien och till forskarrollen som en möjlighet att också förändra maktordningen mellan könen, och därmed också förändra synen på forskarrollen. Samtidigt väcks frågan hur vi ska förstå förändring kopplad till kön och sexualitet, frågor som dyker upp är till exempel vad är förändring och vad är det i sådana fall som förändras? Kvinnor som träder in på tidigare manliga arenor och agerar i enlighet med dessa riskerar att uppfattas som om de "maskuliniserar sig" och "blir som män".²³ Tordis Borchgrevink menar att den rädsla som kommer till uttryck i talet om att kvinnor börjar likna män handlar om hotet av att förlora ett djupt liggande kulturellt antagande om könets olikhet.²⁴ Tanken på att kvinnor börjar likna män utmanar alltså tanken på dikotoma köns kategorier. På samma gång, fortsätter Borchgrevink, utmanas också antagandet om *kvinnors likhet med varandra* – det vill säga homogeniseringen av kvinnor som grupp utmanas.

Borchgrevinks resonemang väcker vidare frågor som: Vad händer när kvinnor inte längre liknar varandra och inte längre kan representera varandra? Vad skulle detta i sådana fall innebära för iscensättandet av professionella relationer, sociala relationer, kärleksrelationer osv?

Avslutningsvis citerar jag Borchgrevink:

Jeg tolker således frykten for "maskulinisering" som en underfundig reformulering av frykten

for "usorterte" kvinner. Mister vi oversikten over kvinnene, har vi ikke ett, men to kjønn – dvs et system – i fritt fall. Det må være lov å bli svimmel. Men det er likevel et tankekors at kvinner er så sensitive overfor denne advarselen mot å bli "som menn" at den kan gjøre nytte som kvinners korrektiv av kvinner.²⁵

NOTER

- ¹ Se t.ex. Sydie, R., 1987.
- ² Schiebinger, L., 1989. Som ett exempel nämner Schiebinger Marie Curie som med sina två Nobelpris till trots nekades inträde i den prestigefyllda Académie des Sciences 1911 för att hon var kvinna. Först 1979 valdes en kvinna in i denna församling – som då hade funnits i mer än 300 år.
- ³ Ibid., s. 2.
- ⁴ Här knyter jag an till Eva Lundgrens teoretiska ansatser att undersöka betydelse av kön i spänningen mellan stabila och mer flexibla strukturer och normer, se t.ex. Lundgren, E., 1993.
- ⁵ Dessa processer och förändringar i både samhälleliga institutioner och tankestrukturer sker givetvis inte från en dag till en annan utan det handlar om långsamma, sega processer, kanske enligt principen "två steg fram, ett steg bakåt". Se också Søndergaard, D.M., 1995, s. 227f.
- ⁶ Ehn, B., 2001, s. 8.
- ⁷ Andelen kvinnor som är professorer uppgår till 14 procent, andelen kvinnor som är lektorer 32 procent. Höskoleverket rapporterar en förändring där andelen kvinnor har ökat från 29 procent läsåret 1981/82, till 34 procent läsåret 1991/92, för att läsåret 2001/02 uppgå till 49 procent. Det är framför allt inom matematik och teknikvetenskap som andelen män fortsätter vara hög, där är tre av fyra doktorander män (Höskoleverket, Doktorandspegeln, 2003, s. 13).
- ⁸ Ett varmt tack till Åsa Tiljander Dahlström för viktiga och inspirerande samtal om att göra sig hemma i akademien.
- ⁹ Materialet som analyseras i föreliggande artikel består av de intervjuer med 15 kvinnor som är doktorander vilka jag intervjuade för min avhandling *Sexuella trakasserier finns nog i en annan värld. Konstruktioner av ett (o)giltigt problem i akademien*, 2004. Se denna för en närmare

- diskussion och genomgång av material, metod och konsteoretiska utgångspunkter.
- 10 Den här artikeln är en omarbetad version av artikeln "Tror du Dolly Parton skulle kunna göra karrär på universitetet? Könsnormer och könssymbolik i akademien", 1997.
 - 11 Jfr t.ex. Eriksson, K., 2003.
 - 12 Lundgren, E. & Eriksen, K., (1987), s. 44, kursivering i original.
 - 13 Se vidare min avhandling för en närmare diskussion av denna problematik, Carstensen, G., 2004.
 - 14 Här är jag inspirerad av Erving Goffmans tankegångar och analyser av hur individer presenterar sig själva utifrån ett dramaturgiskt perspektiv (1959, 1974). Med *frontstage* menar Goffman situationer, oftast avgränsade i tid och rum, där individer framträder inför en publik. En frontstage-situation inrymmer vissa normer för hur de agerande individerna iscensätter sitt framträdande. Den eller de som agerar inför publiken i en frontstage-situation vill skapa och förmedla ett visst intryck. För att göra en, vad Goffman kallar, "lyckad dramaturgisk framställning" krävs att individerna i sitt iscensättande följer och upprätthåller vissa normer som är knutna till frontstage-situationen.
 - 15 Widerberg, K., 1992, s. 127.
 - 16 Ibid., s. 128.
 - 17 Lundgren, E., & Kroon, A., 1996.
 - 18 Ibid., s. 92.
 - 19 Brantsæter, M. C., 1992, s. 156.
 - 20 Liljeström, M., 1990.
 - 21 Frågeställningar jag inte går närmare in på i det här sammanhanget men utgör en problematik som det är angeläget att skapa mer kunskap om.
 - 22 Hovden, J., 1995.
 - 23 Se Carstensen, G., 2004, för en närmare diskussion av den här problematiken.
 - 24 Borchgrevink, T., 1995.
 - 25 Ibid., s. 348.
- Brantsæter, Marianne, 1992. "Om kjønnets logik." I: Brantsæter, Marianne och Widerberg, Karin, *Sex i arbeid(et) i Norge*. Oslo: Tiden, Norsk Forlag.
- Carstensen, Gunilla, 1997. "Tror du Dolly Parton skulle kunna göra karriär på universitet? Könsnormer och könssymbolik i akademien." I: Hammarström, Gunhild (red.), *Könssorter(ing). Forskning om kön och makt*. Festskrift till professor Eva Lundgren. Sociologiska institutionen, Uppsala universitet.
- Carstensen, Gunilla, 2004. *Sexuella trakasserier finns nog i en annan värld. Konstruktioner av ett (o)giltigt problem i akademien*. Stehag: Förlags AB Gondolin. (Diss.)
- Ehn, Billy, 2001. *Universitetet som arbetsplats. Reflektioner kring ledarskap och kollegial professionalism*. Lund: Studentlitteratur.
- Eriksson, Kristina, 2003. *Manligt läkarskap, kvinnliga läkare och normala kvinnor. Kön- och läkarskapande symbolik, metaforik och praktik*. Stehag: Förlags AB Gondolin. (Diss.)
- Goffman, Erving, 1974. *Jaget och maskerna. En studie i vardagslivets dramatik*. Stockholm: Rabén & Sjögren.
- Hovden, Jorid, 1995. "Idrett, kvinnelighet og kulturell ambivalens." I: *Kjønn og samfunn i endring*. Norges forskningsråd.
- Liljeström, Marianne, 1990. "Institutionaliserad heterosexualitet och undersökning av könsystem." I: *Kvinnovetenskaplig tidskrift*, nr 4.
- Lundgren, Eva & Eriksen, Kristina, 1987. "Den akademiske machismo. Drømmen om Harvard og universitetet med filter." I: *Nytt om kvinneforskning*, nr 2.
- Lundgren, Eva, 1993. *Det får da være grenser for kjønn. Voldelig empiri og feministisk teori*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Lundgren, Eva & Kroon, Ann, 1996. "Den öppna kroppen och det låsta könet. Den symboliska och dynamiska kroppen speglad mot psykiatrisk konstruktion av transsexualitet." I *Sociologi i dag*, nr 4.
- Schiebinger, Londa, 1989. *The Mind Has No Sex. Women in the Origin of Modern Science*. Cambridge: Harvard University Press.
- Sydie, Rosalind, 1987. *Natural women, cultured men: a feminist perspective on sociological theory*. Milton Keynes: Open University Press.
- Søndergaard, Dorte Marie, 1995. *Tegnet på kroppen. Køn: Koder og konstruktioner blandt unge voksne i akademia*. Avhandling til dr.philos.-

LITTERATUR

Borchgrevink, Tordis, 1995. "Høydeskrekk? Perspektiver på et kjønn i forandring." I: *Kjønn og samfunn i endring. Forskningsprogram for grunnleggende samfunnsvitenskapelig kvinneforskning. Rapport fra avslutningskonferanse*. Oslo: Norges forskningsråd.

graden, Oslo 1995. Publikasjoner fra Psykologisk institutt, UiO, nr 1, 1995.

Widerberg, Karin, 1992. "Kjønn og sex – problematiske selvfølgeligheter." I: Brantsæter, Marianne & Widerberg, Karin (red.), *Sex i arbeid(et) i Norge*. Oslo: Tiden Norsk Forlag.

SUMMARY

Home at Last?

*The Creation of Gender and Academic Affiliation
Among Women Researchers Through Dress*

In this article, the process of creating "home" and "belonging" in an academic setting is discussed,

through an analysis of how female graduate students talk about how they dress for different situations in the academy. The focus is on how gender, sexuality and research ideals are produced, constructed and created through the symbolic meanings of clothes. Symbols and signs are used differently according to which academic arena the graduate students belong. Symbols associated with "authority" are important in a situation such as teaching, while social activities such as dinner parties dictate another dress codes in order to avoid presumed sexual invitations. Knowledge about the importance of the symbolic value of clothing also provides the opportunity to, through a more conscious choice, change a given gender order in the academy.